

Redakcja: Sławomir Poleszak (zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel
(sekretarz redakcji), Szczepan Czarnecki, Spasimir Domaradzki, Łukasz
Krzyżanowski, Sławomir Łukasiewicz, Damian Szacawa, Agata Tatarenko

Nr 1449 (189/2025) | 07.10.2025

ISSN 2657-6996
© IEŚ

Łukasz Lewkowicz

Słowacja: kontrowersje wokół zmian w konstytucji

26 września 2025 r. słowacki parlament uchwalił pakiet zmian w konstytucji. Nowelizacja wprowadza m.in. uznanie wyłącznie dwóch płci oraz zakaz adopcji dzieci przez pary jedнопłciowe. Ponadto w przyjętych zmianach podkreśla się nadrzędność prawa krajowego w sprawach „tożsamości narodowej”. Za przyjęciem nowelizacji opowiedzieli się nie tylko przedstawiciele koalicji rządowej, ale także niektórzy posłowie opozycji. Zmiany w ustawie zasadniczej ostro skrytykowała największa partia opozycyjna Progresywna Słowacja (PS). Zaniepokojenie wyrazili również przedstawiciele organizacji międzynarodowych, takich jak Amnesty International czy Komisja Wenecka. Nowelizacja konstytucji wejdzie w życie 1 listopada.

Głosowanie w Radzie Narodowej. Zmiany zostały przyjęte minimalną wymaganą większością 90 głosów (w 150-osobowym, jednoizbowym parlamencie). Spośród 99 obecnych na sali posłów, 90 poparło wniosek, siedmiu było przeciw, dwóch nie głosowało, nikt nie wstrzymał się od głosu. Największa partia koalicji rządowej Smer-SSD jednomyślnie poparła nowelizację konstytucji. Podobnie zachowała się koalicyjna prawicowa Słowacka Partia Narodowa. W trzecim podmiocie koalicji – Hlas-SD – swojego głosu nie oddał tylko poseł Ján Ferencák, który nie uczestniczył w głosowaniu.

Za zmianami zagłosowali również posłowie konserwatywnej opozycji. Z ruchu Słowacja byłego premiera Igora Matoviča poparli ją trzej parlamentarzyści. Natomiast pozostali posłowie tego ugrupowania nie wzięli udziału w głosowaniu. Projekt nowelizacji poparli także niemal wszyscy politycy chadeckiego KDH. Wyjątkiem byli František Majerský i František Mikloško, którzy nie zagłosowali za zmianami. Liberalna partia SaS jednomyślnie odrzuciła ustawę, natomiast parlamentarzyści PS nie wzięli udziału w głosowaniu.

Ustawę konstytucyjną poparli także czterej posłowie niezrzeszeni. Należy dodać, że głosowanie nad zmianami w konstytucji specjalnie przełożono na jesienną sesję z powodu braku pewności co do uzyskania wystarczającego poparcia w parlamencie. Ponadto kilka tygodni temu zmarła konserwatywna posłanka Anna Záborská (Słowacja), która projekt zmian mocno wspierała. Jej następcą na liście, Igor Dušenka, już nie był jego zwolennikiem.

Przyjęte zmiany konstytucji. Przyjęte zmiany dotyczyły w dużym zakresie kwestii społecznych. W słowackiej ustawie zasadniczej zapisano istnienie dwóch płci uwarunkowanych biologicznie – mężczyzny i kobiety. Część ekspertów uznała, że może to uniemożliwić tranzycję osób transpłciowych. Wprowadzono zapis, że Słowacja „zachowuje suwerenność we wszystkich kwestiach dotyczących tożsamości narodowej”, w szczególności kulturowych i etycznych oraz związanych z edukacją. Wpisuje się to w prowadzoną od początku obecnej kadencji „suwerenną” politykę rządu na wielu płaszczyznach funkcjonowania, np. w kulturze, mediach, polityce pamięci, polityce zagranicznej. Ponadto w poprawkach umieszczono ochronę dzieci przed seksualizacją w szkołach, co w praktyce ma oznaczać większą kontrolę państwa nad edukacją seksualną oraz ograniczenie wpływu organizacji pozarządowych na proces nauczania w szkołach. Nowy program szkolny ma szanować „kulturowe i etyczne normy zapisane w konstytucji”.

Zmiany w konstytucji zaostrzają także przepisy dotyczące adopcji – nowe prawo skutecznie wyklucza możliwość wspólnej adopcji dziecka przez pary jedнопłciowe, a także pary heteroseksualne niebędące w związku małżeńskim. Sąd może jednak zezwolić na adopcję dziecka przez „osobę samotną”, jeśli leży to w najlepszym interesie dziecka. KDH przeforsował poprawkę zakazującą tzw. macierzyństwa zastępczego. Uzasadniono to faktem, że urodzenie dziecka dla innych rodziców za pieniądze jest równoznaczne z handlem ludźmi i może prowadzić do wykorzystywania kobiet. Chadeacy zgłosili także poprawkę dotyczącą rodzicielstwa. W ten sposób wnioskodawcy

chcieli zapobiec pojawianiu się w oficjalnych dokumentach odniesień do „rodzica 1” i „rodzica 2”. W konstytucji umieszczono więc zapis, że rodzicami dziecka są „matka i ojciec; matką dziecka jest kobieta, a ojcem dziecka mężczyzna”. W nowelizacji ujęto również gwarancje równości kobiet i mężczyzn w zakresie wynagradzania. Zdaniem wnioskodawców, zmiany mają być w pełni zgodne z prawem unijnym, w tym z kwestiami związanymi z prymatem prawa europejskiego.

Przeciwnicy zmian. Lider opozycyjnej partii PS, Michal Šimečka, po piątkowym głosowaniu w parlamencie ogłosił koniec rozważań nad bliższą współpracą polityczną z ruchem Słowacja, na czele którego stoi Igor Matovič. Zdaniem Šimečki, gdyby nie głosy posłów tego ugrupowania, Robert Fico poniósłby poważną porażkę polityczną.

Do głosowania nad nowelizacją konstytucji odniosła się również opozycyjna partia SaS. Jak stwierdziło ugrupowanie w oświadczeniu zamieszczonym w mediach społecznościowych, Słowacja otrzymała dowód, „że z Igorem Matovičem i jego skorumpowaną listą kandydatów nie da się być nawet w antyficowskiej opozycji, a tym bardziej w antyficowskim rządzie”. Przewodniczący SaS Branislav Gröhling uznał postawę części parlamentarzystów ruchu Słowacja za wstydliwą. Zwrócił uwagę, że nie po raz pierwszy posłowie Igora Matoviča głosowali na korzyść premiera Ficy i koalicji rządowej. Jego zdaniem, stanowi to dowód, że współpraca z tym ugrupowaniem w przyszłości nie będzie możliwa. Ponadto posłanka Mária Kolíková (SaS) stwierdziła, że przyjęcie poprawek do konstytucji może zagrozić funduszom UE dla Słowacji i podważyć jej członkostwo w Radzie Europy. Natomiast posłanka Jana Bittó Cigániková (SaS) dodała, że głosowanie jest konsekwencją wyboru „fanatyków religijnych do parlamentu”.

Przewodnicząca partii Za ľudí Veronika Remišová wskazała, że stanowisko jej ugrupowania wobec nowelizacji pozostaje konsekwentne. Jej zdaniem, zmiana konstytucji nie dotyczy kwestii wartości, lecz ma być próbą „oszukania chrześcijan, przykrycia konsolidacji oraz podzielenia społeczeństwa i opozycji” przez premiera Fice.

Krytycznie do zmian konstytucyjnych odniosły się także instytucje i organizacje międzynarodowe. Amnesty International (AI) stwierdziło, że zmiany są wymierzone w prawa reprodukcyjne przedstawicieli mniejszości seksualnych – chodzi o zaostrzenie przepisów adopcyjnych i zakaz surogacji. Dyrektor słowackiego oddziału AI Rado Sloboda oświadczył także, że przyjęte poprawki do konstytucji mogą być niezgodne z ustawodawstwem międzynarodowym, łamią prawa człowieka i zasady praworządności. Wprowadzone zmiany skrytykowała również Komisja Wenecka, organ doradczy Rady Europy. Zdaniem jej ekspertów, w poprawkach użyto kilku niejasnych i szeroko rozumianych sformułowań (np. tożsamość narodowa, kwestie kulturowe i etyczne), które mogą być różnie interpretowane i stosowane przez władzę w sposób arbitralny.

Wnioski

- Przyjęcie nowelizacji pokazuje konsolidację bloku rządowego, rozłam opozycji, tworzenie się szerokiego konserwatywnego bloku politycznego, który po kolejnych wyborach parlamentarnych może stanowić podstawę nowej koalicji rządowej. Natomiast niezgadzające się na zmiany partie liberalne i ruchy obywatelskie mogą w najbliższym czasie organizować protesty społeczne lub prowadzić działania na rzecz zmiany prawa w przyszłości. Kwestie ideologiczne mogą stać się istotną linią podziału w kolejnych kampaniach wyborczych na Słowacji.
- Nowelizacja konstytucji może przyczynić się do dalszej polaryzacji społecznej – część społeczeństwa (zwłaszcza konserwatywna) przyjmie zmiany z aprobatą. Natomiast strona liberalna i osoby młodsze mogą to odebrać jako ograniczanie praw człowieka i krok wstecz wobec europejskich trendów. Partie koalicji rządowej oraz KDH i inni konserwatywni posłowie będą chcieli budować kapitał polityczny na obronie „tradycyjnych wartości”. Strona rządowa poprzez tego rodzaju zmiany ideologiczne będzie również próbowała odwrócić uwagę od konfliktów wewnątrzkoalicyjnych oraz realnych problemów kraju, m.in. konsolidacji finansów publicznych, drożejącej żywności i energii.
- Istnieje także duże ryzyko sporów z instytucjami UE. W przeszłości podobne rozwiązania prawne przyjęte na Węgrzech prowadziły do napięć z Komisją Europejską i Trybunałem Sprawiedliwości UE. Jeśli prawo

zostanie uznane za sprzeczne z Kartą Praw Podstawowych UE, mogą pojawić się skargi i procedury naruszeniowe. Kwestionowany może być zwłaszcza zapis o definicji płci wyłącznie na podstawie kryteriów biologicznych. Jeśli Bruksela uzna zmiany za dyskryminujące, może to w przyszłości wpływać na wypłacanie funduszy unijnych dla Słowacji. Bratysława może ponadto stracić wizerunkowo na arenie międzynarodowej, szczególnie w państwach Europy Zachodniej.